

ECONOMIA / SET DIES

El projecte de l'ITER a Vandellòs, una pèrdua i una lliçó

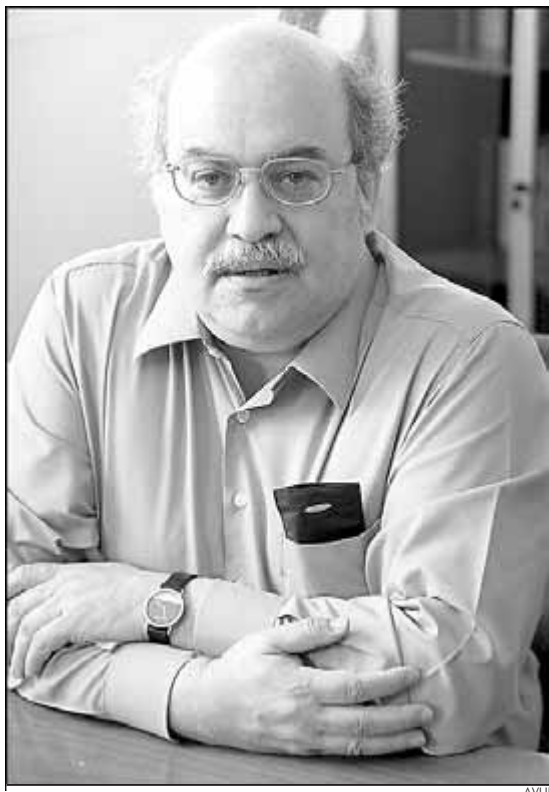
FRANCESC CABANA I VANCELLS

Catalunya i Vandellòs s'han quedat sense l'ITER, les sigles que corresponen a Reactor Experimental Termonuclear Internacional en anglès, o sigui llegit a l'inrevés. L'oferta del govern espanyol a la comunitat internacional ha estat refusada pels ministres d'Investigació de la Unió Europea, que han decidit que serà Cadarache, a França, la població que competirà amb el Japó i el Canadà en representació dels europeus per a la seu definitiva del projecte.

Sobre la importància de l'ITER per a Catalunya hi ha hagut quasi unanimitat, des de la posició favorable del govern espanyol i del català fins als alcaldes dels municipis de la zona, passant pels principals partits polítics catalans. L'única excepció han estat alguns moviments ecologistes, d'aquells als quals em referia fa uns dies en un dels meus articles, i als quals demanava que revisessin de tant en tant les seves postures. La conveniència científica del projecte va ser molt ben explicada en aquest diari pel professor i catedràtic de física Ramon Pascual -*ITER, una gran instal·lació global*, AVUI, 26 de novembre del 2003.

Hem perdut una molt bona oportunitat de tenir un centre mundial d'investigació. El que és, segons el professor Pascual, un dels dos grans projectes científics mundials, un projecte per posar a prova la viabilitat d'un reactor de fusió nuclear, l'energia de les estrelles. A mi -comentarista econòmic- m'agradaria explicar alguns aspectes d'aquesta batalla, que són allisonadors.

L'oferta de Vandellòs era bona. No sé si la de França era objectivament millor, però era bona. Tenia al darrere el

El conseller Mas-Colell

suport dels municipis afectats, el del govern de la Generalitat i el del govern espanyol, que hi aportava 900 milions d'euros. Qui ha de decidir l'emplaçament final és la Comunitat ITER Internacional, formada per la Unió Europea, els Estats Units, el Japó, el Canadà,

la Xina, Rússia i Corea del Sud, que té la seu social a Washington. En el món polític internacional és molt important tenir amics poderosos, que et deuen un favor. No sempre el qui té raó, el qui objectivament presenta el millor projecte, és qui el guanya. No estem parlant de corrupció, però sí de simpaties, d'antipaties, del "jo et dono el suport a canvi que tu me'l donis en un altre tema", que són sovint els arguments definitius que fan caure la balança cap a un costat o un altre.

En l'actual context polític, Espanya comptava amb l'amistat dels Estats Units, gràcies al suport que ha donat el govern Aznar al govern Bush en la guerra de l'Iraq i que va tenir el seu màxim exponent en la reunió de les illes Açores i en una fotografia dels dos presidents amb els peus sobre la taula en una d'aquelles actituds que els castellans defineixen com de *compadreo*. En canvi i per les mateixes raons, el govern espanyol està enfrontat amb l'eix franco-alemany dins de la Unió Europea. D'aquí que l'estratègia espanyola era demanar que la Unió no presentés un candidat, sinó dos, que serien Cadarache i Vandellòs. Un cop a Washington les possibilitats de Vandellòs augmentaven considerablement, mentre que les de Cadarache tenien poques possibilitats, perquè ni Chirac ni Schröder van ser convidats a les Açores ni tenen tropes a l'Iraq. L'acord de la Unió Europea -lògic, per al-

tra part- que es presentés una sola candidatura a Washington va suposar la pèrdua de l'oportunitat de Vandellòs.

Ves per on, els interessos econòmics, polítics i científics catalans depenien del suport donat a la guerra de l'Iraq, tan protestada a Catalunya, mentre que la bufetada ens l'han donada Estats com França i Alemanya, que hi estaven en contra. La jugada del govern Aznar podia ser bona i si hagués sortit bé i a temps, no tinc cap dubte que Josep Piqué, el candidat del PP a la presidència de la Generalitat, hauria jugat a fons la carta de Vandellòs com un bon exemple del suport del govern espanyol als interessos de Catalunya. La primera lliçó que ens donen Vandellòs i la pèrdua del projecte ITER és més aviat trista. A mi m'ha deixat mal gust de boca. No n'hi ha prou a ser el millor per guanyar batalles polítiques, encara que tinguis tota la raó del món. Enfrontar-se amb el poder polític satisfà la consciència, però pot tenir un cost considerable per al país, en conjunt. Els països petits, integrats en un Estat més poderós, depenem més de l'habilitat dels nostres plantejaments que de les raons objectives.

D'altra part, si Vandellòs-Catalunya tenia possibilitats d'aconseguir l'ITER era perquè som un país amb una important indústria nuclear, com França. Cadarache és una petita població de la Provença, prop de la desembocadura del Roine, entre Avinyó i Marsella, on fa temps es treballa en temes de fusió nuclear. Com deia l'altre dia, França obté el 70% de la seva energia elèctrica de la fissió nuclear a les seves centrals, un percentatge similar al de Catalunya, i això ens apropava. També aquí s'hauria de revisar el nuclear, no gràcies! de fa uns anys. Perdut l'ITER, l'únic gran projecte científic que ens queda, i en marxa, és el sincrotró, l'accelerador de partícules que es construeix al Vallès Occidental sota la direcció de Ramon Pascual. Serà molt útil per a la indústria catalana, però si volen aclariments més val que els hi preguntin a ell, perquè els meus coneixements sobre partícules són lamentables.

TRIBUNA DE LA NOVA ECONOMIA

ITEResi inestable a la UE

JOSÉ GARCÍA-MONTALVO

Professor del departament d'economia i empresa. Universitat Pompeu Fabra

Les decisions de la UE presenten múltiples paradoxes com a conseqüència dels difícils equilibris necessaris per prendre decisions. En les últimes setmanes hem estat testimonis d'una de les màximes paradoxes de la història recent de la política comunitària: un país que decideix trencar el Pacte d'Estabilitat (França) superant els límits del dèficit públic rep l'endemà, en el que podria interpretar-se com una paradoxal *recompensa*, la nominació per ser la seu europea de l'ITER (reactor experimental de fusió nuclear). Amb independència del que cadascú pensi sobre fins a quin punt ha ser estricte el Pacte d'Estabilitat, la decisió és incomprensible des del punt de vista lògic: si un país té problemes per mantenir un dèficit dins dels paràmetres als quals s'ha compromès, concedir-li aleshores una infraestructura en què hauria d'invertir 900 milions d'euros no resulta el més adequat per contenir el seu dèficit. És més, si la seva justificació és que els problemes són conjunturals, o de curt termini, aleshores la concessió de l'ITER no pot justificar-se en funció dels beneficis fiscals que generarà, ja que l'esmentada instal·lació trigarà 10 anys a

entrar en funcionament (en cas que finalment se li concedís a França després del concurs internacional), període durant el qual només generarà costos.

Una possible solució per mantenir el que s'havia pactat hauria estat un mecanisme d'incentius automàtics que no requerís la imposició de multes per l'incompliment del Pacte, ja que és evident que no és el mateix multar Portugal (com es va fer al seu moment) que intentar multar França. Un exemple: "Si els comptes públics no estan sanejats, aleshores no podrà optar a construir l'ITER". Motiu: "Pel seu propi bé". Òbviament la lògica política no coincideix en moltes ocasions amb la lògica sense cognoms. A la UE ja se sap que les agendes pròpies d'Alemanya i, particularment, de França marquen el pas de la resta.

Però potser el més sorprenent del cas ha estat l'escassa habilitat política del

ministre de Ciència i Tecnologia espanyol per respondre a la decisió de nomenar candidata Cadarache en detriment de Vandellòs. El senyor Costa va anunciar com un gran triomf l'haver pogut aconseguir per a una ciutat espanyola la seu de l'entitat jurídica europea que coordinarà la participació comunitària a l'ITER i que la UE nomenarà dos directors, un dels quals serà espanyol. Òbviament tot això està condicionat a la concessió de l'ITER a França. Tenint en compte els mateixos arguments utilitzats per França (la seva tradició nuclear i la qualitat dels seus tècnics), és evident que el Japó (Rokkasho) hauria de guanyar el concurs internacional. A més, es tracta d'un premi de consolidació irrelevant. És com si al ministre Costa li haguessin preguntat: "Voleu ciència? Doncs tingueu burocràcia". Com si d'això no en tinguéssim ja prou!

Una negociació més encertada hauria estat cedir però demanar a canvi el finançament complet d'una altra infraestructura científica. Per exemple, se m'acut que una gran idea hauria estat demanar que la UE financés en la seva totalitat el sincrotró Aurora que es construirà a Cerdanyola del Vallès (els vaig parlar d'aquesta instal·lació i les seves grans possibilitats científiques i industrials fa unes quantes setmanes). Sobre tot tenint en compte que la qüestió del finançament europeu de l'Aurora està encara pendent de decisió. ¿Seria aquesta petició forassenyada? En absolut. Pensem que l'ITER tindrà un cost de més de 4.000 milions d'euros (dels quals el govern espanyol estava disposat a finançar-ne 900 milions). El sincrotró Aurora costarà només uns 164 milions d'euros. De fet, en lloc de les cinc estacions experimentals que es construiran se'n podrien plantejar deu més per arrodonir-ho a 200 milions d'euros. Estic absolutament segur que el conseller Mas-Colell no hauria deixat passar aquesta oportunitat. Però mentre gran part de la política científica ens la facin des de Madrid sembla que la burocràcia seguirà predominant sobre la ciència.